

### Список використаних джерел:

1. Волошин С. М. Особливості змісту соціально-психологічної адаптації внутрішньо переміщених осіб до нового соціального середовища. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Психологія.* 2019. № 9. С. 73–76.
2. Кердивар В. В., Христенко В. Є. Синдром жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони локального воєнного конфлікту : монографія. Харків, 2021. 143 с.
3. Педоренко В. М. Особливості психоемоційного стану переселенців в умовах іншої країни (на прикладі Німеччини). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Психологія.* 2022. № 5. С. 5–10.
4. Солдатова О. С. Соціально-психологічні особливості адаптації внутрішньо-переміщених осіб : матеріали третьої міждисципл. наук-практ. конф. 6 жовтня, 2017 р. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2017. С. 80–83.
5. Спринська З. В. Психологічні особливості внутрішньо переміщених осіб. *Теорія і практика сучасної психології.* 2018. № 6. С. 50–56.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-106>

**Дробот О. В.,**

*доктор психологічних наук, професор,  
професор кафедри психології, філософії та суспільних наук  
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського  
м. Київ, Україна*

**Терновий В. А.,**

*здобувач вищої освіти третього освітньо-наукового рівня  
«Доктор філософії» за спеціальністю 053 – Психологія  
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського  
м. Київ, Україна*

## **ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ: МЕТОДИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ**

Сучасні трансформації освітнього простору зумовлюють потребу у використанні нових методичних інструментів, спрямованих на формування професійної ідентичності майбутніх викладачів фізичного виховання. Перехід до компетентнісно-ціннісної парадигми освіти актуалізує розуміння професійної ідентичності як багатовимірного

інтегрального утворення, що поєднує особистісні ресурси здобувача, соціальні орієнтири професійної спільноти та організаційні параметри освітнього середовища. У такому контексті професійна ідентичність майбутнього викладача фізичного виховання постає не лише як психологічний феномен, а як соціально-педагогічний механізм, що визначає рівень інтеграції здобувача у професійну спільноту та його готовність виконувати педагогічні, виховні й організаційні функції у динамічному середовищі [1, с. 109].

Формування професійної ідентичності відбувається у процесі освітньої соціалізації, що охоплює як інституційні впливи (навчальні плани, практика, інклюзивні умови і т.д.), так і досвід взаємодії в освітньому середовищі загалом, що проявляється у спільній діяльності, комунікації та колективному розв'язанні завдань. Дослідження показують, що ключовим чинником є усвідомлений вибір професії, який спирається на поєднання особистих цінностей та суспільних очікувань [2, с. 271]. Важливим етапом розвитку професійної ідентичності виступає участь у практико-орієнтованих формах підготовки, що створюють умови автентичного педагогічного досвіду й підкреслюють значущість нормативних орієнтирів професії.

Як зауважують С. Кейпел і М. Вайтхед, однією з ключових ознак професійної ідентичності викладача фізичного виховання є її інтегративна природа, що поєднує універсальні педагогічні засади з особливостями соціокультурного й методологічного контексту фізичної культури та спорту [3, с. 70]. Такий педагог не лише транслює знання, а й координує рухову активність, формує культуру взаємодії та сприяє засвоєнню норм здорового способу життя. Відповідно, його професійна ідентичність формується на основі взаємодії когнітивного, методико-практичного та ціннісно-мотиваційного вимірів.

Розвиток професійної ідентичності майбутніх викладачів фізичного виховання значною мірою забезпечується впровадженням рефлексивних практик у навчальний процес. Такі практики включають осмислення власного педагогічного досвіду через аналіз критичних інцидентів, формування індивідуальних освітніх траєкторій та участь у процесах супервізії, що сприяє перетворенню досвіду на структуровану систему професійних диспозицій. У результаті відбувається перехід від формального засвоєння теоретичних знань до інтегрованого професійного «Я», у межах якого безпечність, інклюзивність, гідність та орієнтація на учня закріплюються як внутрішні професійні норми та критерії якості педагогічної діяльності.

Важливим чинником формування професійної ідентичності майбутніх викладачів фізичного виховання є процес самоосмислення власної ефективності. Згідно з дослідженнями А. Бандури, упевненість у власних можливостях здійснювати професійну діяльність виступає провідним чинником формування стійкої ідентичності [4]. У сфері фізичного

виховання цей механізм особливо виражений: результати емпіричних досліджень демонструють, що підвищений рівень самоефективності прямо корелює з готовністю студентів приймати роль викладача та з їхньою здатністю здійснювати рефлексивне управління освітнім процесом [5, с. 67].

Так, теоретична модель професійної ідентичності вчителя фізичного виховання у сучасному освітньому просторі, може бути описана як інтеграція кількох взаємопов'язаних компонентів:

- когнітивного (знання з фізичної культури та методики викладання);
- ціннісно-мотиваційного (орієнтація на професійні норми та етичні стандарти);
- емоційного (усвідомлення власної належності до професії та почуття значущості);
- діяльнісного (опанування професійних практик, управління ризиком, застосування інклюзивних методик);
- рефлексивного (самооцінка та готовність до корекції власних дій) [6].

У процесі їхньої взаємодії виникає стійка структура «Я-викладача», здатна до розвитку та адаптації.

Варто підкреслити, що професійна ідентичність не є статичною. Вона перебуває у постійній динаміці під впливом інституційних змін, соціокультурних запитів та індивідуальних професійних траєкторій. З одного боку, це створює ризики професійної деформації – зміщення ціннісних акцентів або утилітаризації мотивації. З іншого – така динаміка забезпечує умови для розвитку педагогічних інновацій, упровадження інтегративних підходів і розроблення стратегій навчання, орієнтованих на потреби сучасного учня.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що професійна ідентичність майбутнього викладача фізичного виховання у сучасному освітньому просторі постає як складне інтегративне утворення, що поєднує особистісні ресурси, соціальні орієнтири та організаційно-методичні параметри навчального середовища. Вона визначає не лише здатність майбутнього педагога здійснювати професійні функції, але й його готовність до інновацій, критичної рефлексії та збереження гуманістичних цінностей фізичного виховання. Її формування неможливе без цілеспрямованого використання методичних інструментів, які забезпечують розвиток саморефлексії, зміцнення самоефективності, інтеріоризацію професійних норм і інтеграцію у професійні спільноти. У такий спосіб професійна ідентичність постає як ключовий критерій якісної підготовки вчителя, здатного діяти у безпечному, інклюзивному та ціннісно орієнтованому освітньому середовищі й водночас забезпечувати розвиток учнів у відповідності до сучасних соціокультурних викликів.

### Список використаних джерел:

1. Beijaard D., Meijer P. C., Verloop N. Reconsidering research on teachers' professional identity. *Teaching and Teacher Education*, 2004, 20(2), p. 107–128.
2. Kelchtermans G. Who I am in how I teach is the message. *Teachers and Teaching*, 2009, 15(2), p. 257–272.
3. Capel S., Whitehead M. (eds.). *Debates in Physical Education*. London: Routledge, 2010.
4. Bandura A. *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1977.
5. Zimmerman B. J. Becoming a Self-Regulated Learner. *Theory Into Practice*, 2002, 41(2), 64–70.
6. Richards K. A. R., Gaudreault K. L. (eds.). *Teacher Socialization in Physical Education: New Perspectives*. London: Routledge, 2020.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-107>

**Заря О. Г.,**

*адвокат*

## СТАНОВЛЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Важливим і пріоритетним напрямом державної політики України є реабілітація.

Історично увага держави до цієї сфери формувалася переважно крізь призму інвалідності, що зумовило ухвалення в 2005 році Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», який визначив основні засади створення правових, соціально-економічних, організаційних умов для усунення або компенсації наслідків, спричинених стійким порушенням здоров'я, функціонування системи підтримання особами з інвалідністю фізичного, психічного, соціального благополуччя, сприяння їм у досягненні соціальної та матеріальної незалежності [5]. В аналізованому Законі України реабілітацію осіб з інвалідністю визначено як систему медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство, а також забезпечення осіб з інвалідністю допоміжними засобами реабілітації і медичними виробами [5].